

An Investigation of the Concept of War and Peace in Illustrated Children's Books **

Tuğçe GÜZELYURT^{a*} (ORCID ID - 0000-0002-6577-8257)

^aİnönü Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Malatya/Türkiye

Article Info

DOI: 10.14812/cufej.1020036

Article history:

Received 06.11.21
Revised 16.02.22
Accepted 22.02.22

Keywords:

Children's Literature,
Illustrated Children's Books,
Preschool Period,
War,
Peace.

Research Article

Abstract

The phenomenon of war and peace has existed since the beginning of humanity. While the Turkish Language Association defines "war" as struggling, struggling to eliminate something, struggling to destroy something and fight, the Association defines "peace" as an environment of tolerance, harmony and mutual understanding. In the process of transforming war into peace, individuals must first acquire knowledge, develop skills and attitudes. The most important concepts to be acquired regarding this process are tolerance, justice, human rights, democracy and equality. These concepts are abstract and difficult for the preschool child to comprehend. Researches reveal that starting from the preschool period, quality education, educational environment, methods and materials are required for the comprehension of the concept of war and peace, which are among the abstract and difficult subjects for children. In this respect, the study was carried out in order to examine the suitability of the illustrated children's books, which cover the subject of war and peace, for the preschool period. Qualitative research method was preferred in the study. Reviewed books group consists of 22 illustrated children's books determined by the criterion sampling method that is one of the purposive sampling methods. Illustrated children's books were examined by document analysis method. The data related to the study were analyzed through descriptive analysis and content analysis techniques. As a result of the research, it can be said that in the illustrated children's books examined, there is not enough attention to the developmental characteristics of the child in the process of explaining the cause of the war, including positive emotions as well as negative ones, and resolving the war.

Resimli Çocuk Kitaplarında Savaş ve Barış Kavramının İncelenmesi

Makale Bilgisi

DOI: 10.14812/cufej.1020036

Makale Geçmişi:

Geliş 06.11.21
Düzeltilme 06.02.22
Kabul 22.02.22

Anahtar Kelimeler:

Çocuk Edebiyatı,
Okul Öncesi Dönem,
Resimli Çocuk Kitabı,
Savaş,
Barış.

Öz

Bu Savaş ve barış olgusu insanlığın başlangıcından bu yana var olmuştur. Türk Dil Kurumu, savaşı uğraşma, mücadele, bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etme mücadelesi ve kavga olarak tanımlarken barışı hoşgörü ortamı, uyum, karşılıklı anlayış olarak tanımlamaktadır. Savaşın barışa dönüştürülmesi sürecinde öncelikle bireylerin bilgi, beceri ve tutum kazanması gerekmektedir. Bu sürece ilişkin kazanılması gereken en önemli kavramlar hoşgörü, adalet, insan hakları, demokrasi ve eşitlik kavramlarıdır. Bu kavramlar okul öncesi dönemi çocuğu için soyut ve anlaşılması zordur. Yapılan araştırmalar, çocuklar için soyut ve zorlu konular arasında yer alan savaş ve barış kavramı için okul öncesi dönemden başlanarak nitelikli eğitimin, eğitim ortamının, yöntemin ve materyallerin gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı okul öncesi döneme yönelik savaş ve barış konusunu kapsayan resimli çocuk kitaplarının içeriğini incelemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. İncelenen kitaplar grubu, amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 22 resimli çocuk kitabından oluşmaktadır. Resimli çocuk kitaplarına doküman inceleme yöntemi uygulanmıştır. Çalışmaya ilişkin verilere önce betimsel analiz, sonra da içerik analizi tekniği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, incelenen kitaplarda savaşın nedeninin açıklanmaması, olumlu duygular kadar olumsuz duygulara yer verildiği ve savaşın çözümünde çocuğun gelişim özelliklerine dikkat edilmediği söylenebilir.

* This study was presented as an "oral presentation" at the 2nd international education, social and behavioral sciences conference in Roma- Italy between 5th-6th June 2021.

* Bu makalenin tamamına yazar katkıda bulunmuştur.

* Author: tugce.guzelyurt@inonu.edu.tr

Introduction

The preschool period is the period when the child begins to socialize and interact more with his environment. In this period, children begin to make sense of their environment and different experiences (BalatUyanık, 2012). Moreover, concepts such as war, peace, democracy and rights begin to take place in the child's life (Rosell, 1968). The phenomenon of war and peace has existed since the beginning of humanity. The Turkish Language Association (TLA) (2017) defines "war" as struggling, struggling to eliminate something, struggling to destroy something and fight, while the association defines "peace" as an environment of tolerance, harmony and mutual understanding. In the process of transforming war into peace, individuals must first acquire knowledge, develop skills and attitudes. The most important concepts to be acquired regarding this process are tolerance, justice, human rights, democracy and equality (Harris & Morrison, 2012). These concepts are abstract and difficult for the preschool child to comprehend. In Rodd's (1985) study with children aged four-six, it was concluded that the majority of children could not express the concept of war. Vriens and Aspeslagh (1985) conducted a study on the concepts of war and peace with six-seven-year-old children and found that children expressed the concept of war more easily than the concept of peace.

Studies show (Sakız, 2016; Sever, 2015) that starting from the pre-school period, quality education, educational environment, method and materials are required for the comprehension of the concept of war and peace, which are among the abstract and difficult topics for children (Demir, 2011). Family and teachers play an important role in the acquisition of a culture of peace and basic values. Alvik (1968) states that children try to describe the war situation from the mass media, their friends or the conversations of the adults around them. Correcting a wrongly acquired value in children is more difficult than instilling a new value. For this reason, family should have an attitude and understanding of education that continues in parallel with the cooperation of school from an early age of the child (BalatUyanık, 2004; Doğan&Kılıç, 2014; Kay &Sağlam, 2020).

In the preschool period it is very difficult for children to understand the concepts of war and peace, which are abstract and among difficult subjects. For this reason, quality visual materials are needed so that children can learn these challenging concepts and develop positive attitudes and behaviors. One of the visual materials used is illustrated children's books (Güzelyurt, 2020). Illustrated children's books embody the abstract concepts of war and peace for children and help children make sense of the process (AACAP, 1998; Berger, Pat-Horenczy&Gelkopf, 2007; Yule, 2002).

Quality books are considered important for raising individuals who are aware of the changing standards and conditions of the world and develop solutions to problems (Arslan andPekdoğan, 2021; Kılıç, 2006). Similarly, Sever (2013) stated that illustrated children's books are the child's window to the outside world and it is important to choose those books to prepare children for real life. Besides, it has been revealed by the researches that teachers mostly prefer illustrated children's books to introduce the concept of peace to children and to help them acquire this concept (Aladejana, 2007). Accordingly, the study was carried out in order to examine the suitability of the illustrated children's books, which cover the subject of war and peace, for the preschool period. It is thought that the study will contribute to the literature and will guide families and teachers in choosing and using illustrated children's books.

In this context, answers to the following questions were sought in terms of the books discussed in the study:

1. Which situations are included in the content of illustrated books about war and peace that appeal to preschool children?
2. What is the relevance of the illustrated children's books on war and peace that appeal to preschool children to the literature?

With its use of a variable method and approaches, it is flexible; as the evaluation progresses, it adapts to new information, and it is open-ended.

Method

Research Model

In the research, document analysis method that is one of the qualitative research methods was preferred in order to determine whether the concept of war and peace was included in illustrated children's books. Document analysis is the examination of written documents containing information about facts and events that cover the research topic (Yıldırım&Şimşek, 2016). Since the illustrated children's books covering the concepts of war and peace for the preschool period were examined in the research, the document analysis method was used.

ReviewedBooks

Reviewed book group consists of 22 illustrated children's books, the first editions of which were between 2014-2020 and selected by criterion sampling method that is one of the purposeful sampling methods. Criterion sampling is the creation of a study group from written materials covering the concept or subject to be researched and containing predetermined criteria (Merriam, 2013). In this research, it was accepted as a criterion that the books include the concepts of war and peace and that they are for the preschool period.

Data Collection and Analysis

In order to identify the books on the research topic, the words war, peace and preschool were searched in the catalogs of the national and public libraries and on the websites selling books. 53 books containing the fulfilling criteria were read by the researcher and the books that did not comply with the criteria were excluded from the research. The document review method was applied by independent researchers to 22 illustrated children's books that were determined to be suitable for the research criteria. Illustrated children's books were analyzed via descriptive and content analysis techniques. In the descriptive analysis, the data are presented within the framework of predetermined themes, research topic or research questions. In the research, the state whether the concepts of war and peace are included in illustrated children's books was examined. Content analysis is usually carried out to identify common points in the content of a large number of written materials. In content analysis, important meanings are identified and grouped, and an interpretation that provides generalization is obtained. The basic process in content analysis technique is to express similar data in a meaningful way by bringing them together around certain concepts and themes. In content analysis, categorical analysis was preferred (Yıldırım&Şimşek, 2016). Frequency values of the determined theme and subthemes were given in this study. The examined books are indicated with codes as Children's Book 1 (CB1), CB2, CB3, CB4....

Reliability

All of the illustrated children's books examined in the study were examined in detail by a different researcher whose area of expertise is children's literature. Subthemes with consensus and subthemes with disagreement were determined by the researchers. Miles and Huberman's (1994) [(Reliability = consensus / consensus + disagreement) * 100] [(Reliability=50/56)*100] formula was used to find the reliability coefficient among the identified sub-themes. It was determined that there was 89% reliability among researchers. In accordance with this, it can be said that the results of the data analysis are reliable.

Findings

In this part of the research, the data obtained are presented. The findings of this research are grouped under seven themes: "demographic characteristics", "emotions", "war", "peace", "experienced problems", "cause of war", "solution of war" and these themes are explained below. The books containing the subthemes specified in the themes are expressed as CB1, CB2, CB3... in the tables.

Theme 1: Demographics

These themes are presented in Table 3. The demographic characteristics of the illustrated children's books examined in the research are gathered under this title. The codes related to this theme, the first edition year of the illustrated children's books in the original language, the first edition year in Turkish, the age recommendation and the information note to the family are given in Table 1.

Table 1.*Findings Regarding the Demographic Characteristics of the Illustrated Children's Books Examined*

Code	Year of First Edition in Original Language	Year of First Edition in Turkish	Age Recommendation	Information Note to Family
CB1	2009	2014	Not Available	Not Available
CB2	2012	2014	Not Available	Not Available
CB3	2016	2016	Not Available	Not Available
CB4	2016	2017	Not Available	Not Available
CB5	2014	2017	Not Available	Not Available
CB6	2004	2017	Not Available	Not Available
CB7	2016	2017	Not Available	Not Available
CB8	1936	2017	Not Available	Not Available
CB9	2016	2017	Available	Not Available
CB10	2017	2017	Available	Not Available
CB11	1978	2018	Not Available	Not Available
CB12	-	2018	Not Available	Not Available
CB13	2017	2018	Not Available	Not Available
CB14	2007	2018	Not Available	Not Available
CB15	2012	2018	Not Available	Not Available
CB16	-	2019	Not Available	Not Available
CB17	2017	2019	Not Available	Not Available
CB18	2018	2019	Not Available	Not Available
CB19	-	2020	Available	Not Available
CB20	2002	2020	Not Available	Not Available
CB21	-	2020	Not Available	Not Available
CB22	-	2020	Not Available	Not Available

The illustrated children's books examined within the scope of the research are translation (f=17) and books written in Turkey (f=5). There is no age recommendation (f=19) and information note for the family (f=22) in the illustrated children's books.

Theme 2. Emotions

The emotions in the illustrated children's books examined in the research are gathered under this title. Subthemes and codes related to this theme are given in Table 2.

Table 2.
Emotions in Illustrated Children's Books on War and Peace

Subthemes	Frequency (f)	Children's Books (CB)
Sadness	12	CB1, CB2, CB7, CB8, CB9, CB10, CB12, CB13, CB15, CB17, CB19, CB21
Happiness	9	CB1, CB6, CB8, CB9, CB12, CB13, CB16, CB19, CB21
Hope	9	CB1, CB2, CB4, CB7, CB9, CB10, CB14, CB19, CB22
Fear	8	CB2, CB3, CB4, CB7, CB8, CB10, CB15, CB20
Anxiety	7	CB3, CB5, CB7, CB15, CB18, CB20, CB22
Anger	5	CB3, CB6, CB8, CB10, CB11
Ruthlessness	2	CB8, CB20
Courage	1	CB12

The emotions sadness (f=12), happiness (f=9), hope (f=9), fear (f=8), anxiety (f=7), anger (f=5), ruthlessness (f=2) and courage (f=1) are included in the illustrated children's books examined.

Theme 3: War

The concepts describing the war in the illustrated children's books examined in the research are gathered under this title. Subthemes and codes related to this theme are given in Table 3.

Table 3.
Concepts Describing the War Situation

Subthemes	Frequency (f)	Children's Books (CB)
Emigrating – Searching for a new place	18	CB1, CB2, CB3, CB4, CB5, CB7, CB8, CB9, CB10, CB11, CB12 CB13, CB14, CB15, CB17, CB19, CB20, CB21
Failure to meet basic rights and needs	10	CB1, CB2, CB5, CB7, CB9, CB10, CB14, CB15, CB16, CB20
Mayhem-Occupation-Danger	8	CB3, CB6, CB8, CB10, CB13, CB16, CB20, CB22
Death	7	CB3, CB7, CB8, CB11, CB14, CB18, CB20
War material	6	CB6, CB7, CB11, CB16, CB18, CB20
Being held captive-Restricted	5	CB1, CB7, CB14, CB15, CB20
Soldier-Enemy	4	CB3, CB6, CB14, CB15
Human trafficking	2	CB3, CB5
Losing hope	2	CB9, CB14

The concept of war is expressed in the illustrated children's books as; emigrating/searching for a new place (f=18), failure to meet basic rights and needs (f=10), occupation (f=8), death (f=7), war material (f=6), being held captive/restricted (f=5), soldier/enemy (f=4), human trafficking (f=2) and losing hope (f=2).

Theme 4: Peace

Concepts describing peace in the illustrated children's books examined in the research are grouped under this title. Subthemes and codes related to this theme are given in Table 4.

Table 4.
Concepts Describing the State of Peace

Subthemes	Frequency (f)	Children's Books (CB)
Finding a home/Hope of returning home	12	CB1, CB3, CB4, CB5, CB7, CB9, CB10, CB12, CB14, CB15, CB17, CB19
Being accepted in a new place	9	CB2, CB5, CB6, CB7, CB9, CB10, CB12, CB19, CB20
Opposing war-Struggling	7	CB6, CB8, CB12, CB13, CB14, CB16, CB18
Willingness to be safe	7	CB2, CB3, CB5, CB9, CB12, CB15, CB17
Helping-Sharing	6	CB2, CB4, CB7, CB10, CB16, CB20
Accepting differences - Empathy	6	CB4, CB6, CB12, CB20, CB21, CB22
Unity and Solidarity	4	CB7, CB10, CB15, CB19
The fleeing of those who do not want war	4	CB3, CB7, CB10, CB11
Being free	2	CB7, CB10

The concept of peace is expressed in the illustrated children's books as; finding a home/hope of returning home (f=12), being accepted in a new place (f=9), opposing war/struggling (f=7), willingness to be safe (f=7), helping/sharing (f=6), accepting differences/empathy (f=6), unity/solidarity(f=4), the fleeing of those who do not want war (f=4), and being free (f=2).

Theme 5: Experienced Problems

The problems experienced due to war in illustrated children's books examined in the research are grouped under this title. Subthemes and codes related to this theme are given in Table 5.

Table 5.
Problems Experienced due to War

Subthemes	Frequency (f)	Children's Books (CB)
Breaking up with acquaintances	14	CB1, CB2, CB3, CB4, CB7, CB8, CB9, CB10, CB11, CB12, CB13, CB15, CB17, CB21
Escaping to another country-Searching for a new place	9	CB3, CB5, CB7, CB9, CB10, CB12, CB17, CB19, CB21
Being alone	9	CB2, CB5, CB8, CB9, CB14, CB15, CB17, CB20, CB21
Not being accepted at the new location	6	CB4, CB6, CB9, CB11, CB12, CB20
Not being safe	6	CB3, CB11, CB14, CB18, CB20, CB22
Not being free	4	CB1, CB7, CB10, CB20
No effort for peace	3	CB11, CB13, CB16
Losing a family member	3	CB3, CB14, CB15

It is mentioned in the illustrated children's books that the problems such as breaking up with acquaintances due to war (f=14), escaping to another country (f=9), being alone (f=9), not being accepted in a new place (f=6), not being safe (f=6), not being free (f=4), not making efforts for peace (f=3) and losing a family member (f=3) are experienced.

Theme 6: The Cause of War

The reasons for the war in the illustrated children's books examined in the research are grouped under this title. Subthemes and codes related to this theme are given in Table 6.

Table 6.
Causes of the War

Subthemes	Frequency (f)	Children's Books (CB)
Not disclosing the cause of the war	14	CB, CB3, CB5, CB7, CB9, CB10, CB14, CB15, CB17, CB18, CB19, CB20, CB21, CB22
Deterioration of natural life	3	CB2, CB4, CB12
Not accepting differences	2	CB8, CB11
Trying to prove that you are strong	2	CB8, CB12
Desire to acquire new lands	2	CB6, CB16
Jealousy	1	CB13

In the illustrated children's books examined, the cause of war was expressed as the deterioration of natural life (f=3), not accepting differences (f=2), trying to prove that you are stronger (f=2), the desire to acquire new lands (f=2) and jealousy (f=1). In some of the illustrated children's books examined, the cause of war was not explained (f=14).

Theme 7: Resolution of War

The process of resolving the war in the illustrated children's books examined in the research is gathered under this title. Subthemes and codes related to this theme are given in Table 7.

Table 7.
The Process of Resolution of the War

Subthemes	Frequency (f)	Children's Books (CB)
Getting used to living in a new place	8	CB4, CB5, CB7, CB10, CB12, CB17, CB19, CB21
Hoping to return home	6	CB1, CB2, CB7, CB8, CB15, CB19
Accepting differences-Empathy	6	CB6, CB11, CB12, CB19, CB21, CB22
Overcoming difficulties with unity and solidarity	4	CB9, CB12, CB13, CB16
Resisting war	4	CB8, CB14, CB15, CB18
Finding a new war subject	1	CB11
Being uncertain by not being able to find a new place	1	CB20
Hoping to find a safe place	1	CB3

In the illustrated children's books examined, the resolution of war was realized as getting used to a new place in the resolution of war (f=8), hoping to return home (f=6), accepting differences (f=6), overcoming difficulties with unity and solidarity (f=4), resisting war (f=4), finding a new subject of war even though the war is over (f=1), staying in uncertainty without being able to find a new place (f=1) and hoping to find a safe place (f=1). Children have difficulties in the migration process.

Discussion & Conclusion

The subject of war and peace, which exists in life and is difficult for preschool children to understand, can be embodied in illustrated children's books and presented in accordance with their developmental characteristics. Illustrated children's books, written in different languages and published in Turkish, covering the subjects of war and peace in the research, started to be published in the early 1930s, as indicated in the demographic characteristics in Table 1. The publication of these works in Turkey started as of 2014. This situation revealed the view that the importance of illustrated children's books as an important tool in conveying difficult topics such as war and peace has not yet been understood.

It is known that war has negative social-emotional and physical effects on all people, especially on children. The war process creates devastating results in the social-emotional development area of children. Children experience emotions such as fear, sadness, anxiety, and anger in this process (American Psychiatric Association [APA], 2000; Thabet, Abed & Vostanis, 2004; Yule, 2002). Parrot (2001) analyzed 61 illustrated children's books and discovered that the feeling of sadness was the most frequently used feeling included in illustrated children's books. Within the scope of this research, the emotions experienced by children show parallelism. In addition, positive emotions such as courage, compassion and hope should also be included, as children will identify with the heroes in the illustrated children's books (Güzelyurt&Saraç, 2018; Sever, 2015). Within the scope of this research, it was determined that the emotions that could affect children positively were limited. This finding obtained within the scope of the research is the opposite of the findings in the literature.

In the illustrated children's books examined in the research, the concept of war is mostly defined as emigration, deprivation of basic rights and needs, and occupation. Being forced to relocate and not being able to meet basic needs are some of the serious problems caused by war. However, the loss of a family member, separation from acquaintances, and loss of hope also leave serious traces on the child (Dybdahl, 2001; Erden&Gürdil, 2009). In this context, it has been determined that the marked effects of war are included in the illustrated children's books examined, and the situations that can affect the child deeply are less included.

In the illustrated children's books examined in the research, the concept of peace was mostly expressed with the concepts of finding a home and being accepted in a new place. Many peace educators, political theorists and organizations for conflict resolution state that problem situations can be resolved through mutual agreement (Aslan et al., 2016). The prerequisite for mutual agreement is to accept differences, empathy, cooperation and sharing (Papastehanou, 2014). When examined from this aspect, the cessation of war or moving away from war is the most frequently expressed situation through the concept of peace in illustrated children's books. The concept of peace is a process in which the war situation comes to an end, where people understand and accept each other, and live freely. In this context, it has been determined that the concept of peace is not fully included in the majority of illustrated children's books examined. The bad aspects of war and the importance of peace are made felt through children's books. In addition, children's books are also effective in understanding the emotions children experience during the war, solving problem situations, and understanding messages (Aktaş, 2011).

War causes people to experience many problems. At the top of these problems are migration, change in order, searching for a new place, not meeting basic needs, losing a family member and being away from acquaintances (Demirtaş, 1991; Harris & Morrison, 2012). Children who migrate due to war experience problems such as leaving the place they live in, getting used to the new environment, and adapting to their peers (Uluocak, 2009). Within the scope of the research, separation from acquaintances and fleeing to another country were mostly included. However, it has been determined that serious problems caused by war, such as being alone, not being safe, not being accepted in a new place, not being free, not making efforts for peace, and losing a family member, are not given enough importance.

When the researches on the causes of war are examined, wars are classified as religion and sect wars, land wars, wars of independence, wars of ideology, wars of hegemony, economic wars, civil wars and wars of succession. If the causes of these wars are examined in depth, it is discovered that wars outbreak in order to seize wealth and resources, gain power/show strength, spread political or religious principles, gain racial or ethnic superiority and protect a country (Uşaklı, 2008; Varlık, 2013; Yalçinkaya, 2008; Yılmaz, 2010). In very few of the illustrated children's books examined within the scope of the research, it is explained that war occurs due to reasons such as proving to be stronger, obtaining land, not accepting differences. However, the cause of war is not explained in the majority of illustrated children's books. Why and how questions are among the most frequently asked questions by preschool children (Avcı, KonarGüner&Dilek, 2015; Oktay, 2000; Sezer&Yoleri, 2015). Not explaining the cause of war which is a difficult subject for children is seen as an important obstacle for illustrated children's books on war and peace to reach their goals.

In illustrated children's books, children identify with the hero in the books. For this reason, illustrated children's books should be designed with a positive ending or in a way that will not discourage the child, encourage them to think, and not be negative (Güzelyurt&Özkan, 2019; Sever, 2015). The involvement of children in the education process helps them adapt to this difficult process (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2018). However, socialization also plays an important role in being safe and meeting their needs (Sakız, 2016). In some of the illustrated children's books examined in the research, the story was concluded by getting used to the new place. In very few of the books, the solution was found by unity-togetherness, accepting differences, opposing the war and returning home. In some of the books, the story was completed with negative processes such as not being able to find a new place and thinking that there would be a reason for war again. Although the result of war may be negative in real life, it is thought that the conclusion section should be designed in a way that will not cause pessimism in children in order to make children think about how to find a solution to the problem through illustrated children's books. In this context, it has been determined that the illustrated children's books examined do not offer solutions to the war situation in accordance with the development of children. In conclusion, the fact that illustrated children's books containing the concepts of war and peace have been published in Turkey in recent years suggests that the importance of the subject was realized late. Although the importance of the subject has been recognized, it has been determined that the illustrated children's books are not sufficient in terms of explaining the cause of the war, including positive emotions as well as negative emotions, and paying attention to the developmental characteristics of the child during the resolution of the war. The fact that the illustrated children's books examined do not include information notes and age recommendation for the family is seen as one of the reasons that prevent the books from reaching the target audience.

In line with this information, the following suggestions can be made;

- Illustrated children's books that cover the concepts of war and peace and that are published for the preschool period can be updated in line with the developmental characteristics of the child, and new illustrated children's books can be written in this direction.
- Age recommendation for the family can be included in illustrated books written for difficult/special subjects (war, sexual development, death, divorce etc.)
- Guidance guides for parents, which include the features that difficult/special subjects illustrated children's books should have, can be prepared.
- Difficult/special subject children's books can be read interactively (open-ended questions, conversation) by teachers or parents.
- Basic values (such as respect, love, sharing, cooperation, cooperation) can be presented before the causes of war, its prevention and how to ensure peace can be understood by children.
- After reading children's picture books with a difficult/special subject, children can be supported to express their feelings and thoughts with different methods such as drama and painting

Türkçe Sürümü

Giriş

Okul öncesi dönem, çocuğun sosyalleşmeye başladığı ve çevresiyle etkileşimin arttığı dönemdir. Bu dönemde çocuklar yaşadığı çevreyi ve farklı yaşantıları da anlamlandırmaya başlamaktadır (Balat Uyanık, 2012). Bununla birlikte savaş, barış, demokrasi ve hak gibi kavramlar da çocuğun yaşantısında yer almaya başlamaktadır (Rosell, 1968). Savaş ve barış olgusu insanlığın başlangıcından bu yana var olmuştur. Türk Dil Kurumu (TDK) (2017), savaşı uğraşma, mücadele, bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etme mücadelesi ve kavga olarak tanımlarken barışı hoşgörü ortamı, uyum, karşılıklı anlayış olarak tanımlamaktadır. Savaşın barışa dönüştürülmesi sürecinde öncelikle bireylerin bilgi, beceri ve tutum kazanması gerekmektedir. Bu sürece ilişkin kazanılması gereken en önemli kavramlar hoşgörü, adalet, insan hakları, demokrasi ve eşitliktir (Harris ve Morrison, 2012). Bu kavramlar okul öncesi dönemi çocuğu için soyut ve anlaşılması zordur. Rodd'un (1985) dört-altı yaş çocuklarla yaptığı çalışmada ise çocukların çoğunluğunun savaş kavramını ifade edemediği sonucuna varılmıştır. Vriens ve Aspeslagh'in (1985) altı-yedi yaş çocuklarla savaş ve barış kavramlarına yönelik yaptıkları araştırmada çocukların savaş kavramını barış kavramına göre daha kolay ifade ettiklerini tespit etmişlerdir.

Yapılan araştırmalar (Sakız, 2016; Sever, 2015) çocuklar için soyut ve zorlu konular arasında yer alan savaş ve barış kavramı için okul öncesi dönemden başlanarak nitelikli eğitimin, eğitim ortamının, yöntemin ve materyallerin gerekli olduğunu ortaya koymaktadır (Demir, 2011). Barış kültürünün ve temel değerlerin kazanılmasında aile ve öğretmenler önemli bir rol oynamaktadır. Alvik (1968) çocukların savaş durumunu kitle iletişim araçlarından, arkadaşlarından ya da çevresindeki yetişkinlerin konuşmalarından tanımlamaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Çocuklarda yanlış kazanılmış bir değeri düzeltmek, yeni bir değer kazandırmaktan daha zordur. Bu nedenle erken yaşlardan itibaren aile, okul iş birliğiyle paralel devam eden tutum ve eğitim anlayışı içinde olunmalıdır (Balat Uyanık, 2004; Doğan ve Kılıç, 2014; Kay ve Sağlam, 2020).

Okul öncesi dönemde zorlu/özel/gelişimsel konular arasında yer alan ve soyut olan savaşla barış kavramlarının çocuklar tarafından anlaşılması oldukça zordur. Bu nedenle çocukların zorlu olan bu kavramları öğrenebilmesi, olumlu tutum ve davranış geliştirebilmesi için nitelikli görsel materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. En çok tercih edilen görsel materyal ise resimli çocuk kitabıdır (Güzelyurt, 2020). Resimli çocuk kitapları çocuklar için soyut olan savaş ve barış kavramlarını somutlaştırmakta ve çocukların süreci anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır (American Academy of Child and Adolescent Psychiatry [AACAP], 1998; Berger, Pat-Horenczy ve Gelkopf, 2007; Yule, 2002).

Nitelikli kitaplar, değişen dünya şartlarının farkında olacak, problemlere çözümler geliştirecek bireylerin yetişmesi için önemli görülmektedir (Arslan ve Pekdoğan, 2021; Kılıç, 2006). Benzer şekilde Sever (2013) resimli çocuk kitaplarının çocuğun dış dünyaya açılan penceresi olduğunu ve çocukları gerçek yaşama hazırlamak için tercih edilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin barış kavramını çocuklara kazandırmak için en çok resimli çocuk kitaplarını tercih ettiği yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur (Aladejana, 2007). Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı okul öncesi döneme yönelik savaş ve barış konusunu kapsayan resimli çocuk kitaplarının içeriğini incelemektir. Yapılan çalışmanın alanyazına katkı sağlaması, ebeveynlere ve eğitimcilere resimli çocuk kitaplarını kullanmada ve satın almada rehber olacağı düşünülmüştür.

Bu kapsamda çalışmada ele alınan kitaplar açısından aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Resimli çocuk kitaplarında savaş ve barış kavramı hangi içeriklerle sunulmuştur?
2. Savaş ve barış konulu resimli çocuk kitaplarının içeriğinin alanyazın ile uyumu nedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada resimli çocuk kitaplarının savaş ve barış kavramını içerme durumunu belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve doküman inceleme yöntemi uygulanmıştır. Doküman inceleme, araştırma konusunu kapsayan olgu ve olaylara yönelik bilgileri içeren yazılı belgelerin incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada okul öncesi döneme yönelik savaş ve barış kavramlarını kapsayan kitaplar incelendiği için doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur.

İncelenen Kitaplar

İncelenen kitap grubu, ilk baskıları 2014-2020 yılları arasında olan, amaçlı örnekleme yöntemiyle (ölçüt örnekleme yöntemi) ile seçilmiş 22 resimli çocuk kitabından oluşmaktadır. Ölçüt örnekleme, araştırılacak kavramı ya da konuyu kapsayan ve önceden belirlenen ölçütleri içeren yazılı materyallerden çalışma grubunun oluşturulmasıdır (Merriam, 2013). Bu araştırmada kitapların savaş ve barış kavramlarını içermesi ve okul öncesi döneme yönelik olması ölçüt kabul edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma konusuna yönelik kitapları tespit etmek amacıyla, milli kütüphanenin ve halk kütüphanelerinin kataloglarında ve kitap satışı yapan web sitelerinde savaş, barış ve okul öncesi kelimeleri araştırılmıştır. Belirlenen ölçütleri içeren 53 kitap araştırmacı tarafından okunmuş ve ölçütlere uygun olmayan kitaplar araştırma kapsamından çıkartılmıştır. Araştırma ölçütlerine uygun olduğu belirlenen 22 resimli çocuk kitabına bağımsız araştırmacılar tarafından doküman inceleme yöntemi uygulanmıştır.

Resimli çocuk kitapları, betimsel ve içerik analizi tekniğiyle incelenmiştir. Veriler betimsel analiz tekniğinde önceden oluşturulmuş temalar, araştırma konusu ya da araştırma soruları çerçevesinde sunulmaktadır. Araştırmada resimli çocuk kitaplarının savaş ve barış kavramını içerme durumu incelenmiştir. İçerik analizi, genellikle çok sayıdaki yazılı materyalin içeriğindeki ortak noktaları tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. İçerik analizinde önemli anlamlar belirlenip gruplandırılır ve genelleştirmeyi sağlayan bir yorum elde edilir. İçerik analizi tekniğindeki temel süreç, benzeyen verileri ortak tema/kavram çerçevesinde bir araya getirmek ve anlamlı şekilde ifade etmektir. İçerik analizinde ise kategorisel analiz tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma kapsamında belirlenen tema ile alt temalara ait frekans değerleri verilmiştir. İncelenen kitaplar Çocuk Kitabı 1 (CK1), CK2, CK3, CK4... şeklinde kodlarla belirtilmiştir.

Güvenirlilik

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarının tamamı uzmanlık alanı çocuk edebiyatı olan farklı bir araştırmacı tarafından ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Araştırmacılar tarafından görüş birliği ile görüş ayrılığı olan alt temalar belirlenmiştir. Tespit edilen alt temalar arasındaki güvenirlik katsayısını bulmak için Miles ve Huberman'ın (1994) [(Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) * 100] [(Güvenirlilik=50/56)*100] formülü kullanılmıştır. Araştırmacılar arasında %89 oranında güvenirlik olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda verilerin analiz sonuçlarının güvenilir olduğu söylenebilir.

Bulgular

Araştırmanın bulguları; “demografik özellikler”, “duygular”, “savaş”, “barış”, “yaşanan problemler”, “savaşın nedeni”, “savaşın çözümü” olmak üzere yedi tema altında toplanmış ve aşağıda bu temalar açıklanmıştır. Temalarda belirtilen alt temaları içeren kitaplar, tablolarda CK1, CK2, CK3, CK4... şeklinde ifade edilmiştir.

Tema 1: Demografik Özellikler

Araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarına ait demografik özelliklere bu başlıkta yer verilmiştir. Demografik özelliklere ilişkin kodlar, resimli çocuk kitaplarının orijinal dilde ilk baskı yılı, Türkçe ilk baskı yılı, yaş önerisi ve aileye bilgi notuna ilişkin bulguları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.
İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Kod	Orijinal Dilde İlk Baskı Yılı	Türkçe İlk Baskı Yılı	Yaş Önerisi	Aileye Bilgi Notu
CK1	2009	2014	Yok	Yok
CK2	2012	2014	Yok	Yok
CK3	2016	2016	Yok	Yok
CK4	2016	2017	Yok	Yok
CK5	2014	2017	Yok	Yok
CK6	2004	2017	Yok	Yok
CK7	2016	2017	Yok	Yok
CK8	1936	2017	Yok	Yok
CK9	2016	2017	Var	Yok
CK10	2017	2017	Var	Yok
CK11	1978	2018	Yok	Yok
CK12	-	2018	Yok	Yok
CK13	2017	2018	Yok	Yok
CK14	2007	2018	Yok	Yok
CK15	2012	2018	Yok	Yok
CK16	-	2019	Yok	Yok
CK17	2017	2019	Yok	Yok
CK18	2018	2019	Yok	Yok
CK19	-	2020	Var	Yok
CK20	2002	2020	Yok	Yok
CK21	-	2020	Yok	Yok
CK22	-	2020	Yok	Yok

Araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitapları çeviri (f=17) ve Türkiye’de yazılmış (f=5) kitaplardır. Resimli çocuk kitaplarında yaş önerisi (f=19) ve aileye bilgi notu (f=22) bulunmamaktadır.

Tema 2. Duygular

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan duygulara bu başlıkta yer verilmiştir. Duygular temasına ilişkin alt temalar ve kodlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.
Savaş ve Barış Konulu Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Duygular

Alt Temalar	Frekans (f)	Çocuk Kitabı (CK)
Üzülme	12	CK1, CK2, CK7, CK8, CK9, CK10, CK12, CK13, CK15, CK17, CK19, CK21
Mutluluk	9	CK1, CK6, CK8, CK9, CK12, CK13, CK16, CK19, CK21
Umut	9	CK1, CK2, CK4, CK7, CK9, CK10, CK14, CK19, CK22
Korku	8	CK2, CK3, CK4, CK7, CK8, CK10, CK15, CK20
Endişe	7	CK3, CK5, CK7, CK15, CK18, CK20, CK22
Öfke	5	CK3, CK6, CK8, CK10, CK11
Acımasızlık	2	CK8, CK20
Cesaret	1	CK12

İncelenen resimli çocuk kitaplarında üzülmek (f=12), mutluluk (f=9), umut (f=9), korku (f=8), endişe (f=7), öfke (f=5), acımasızlık (f=2) ve cesaret (f=1) duygularına yer verilmiştir.

Tema 3: Savaş

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarında savaşı anlatan kavramlara bu başlıkta yer verilmiştir. Savaş temasına ilişkin alt temalar ve kodlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.
Savaş Durumunu Anlatan Kavramlar

Alt Temalar	Frekans (f)	Çocuk Kitabı (CK)
Göç etmek- Yeni yer aramak	18	CK1, CK2, CK3, CK4, CK5, CK7, CK8, CK9, CK10, CK13, CK14, CK15, CK17, CK19, CK20, CK21
Temel hak ve ihtiyaçların karşılanmaması	10	CK1, CK2, CK5, CK7, CK9, CK10, CK14, CK15, CK16, CK20
Kargaşa-İşgal-Tehlike	8	CK3, CK6, CK8, CK10, CK13, CK16, CK20, CK22
Ölüm	7	CK3, CK7, CK8, CK11, CK14, CK18, CK20
Savaş malzemesi	6	CK6, CK7, CK11, CK16, CK18, CK20
Tutsak düşmek-Kısıtlanmak	5	CK1, CK7, CK14, CK15, CK20
Asker-Düşman	4	CK3, CK6, CK14, CK15
İnsan kaçakçılığı	2	CK3, CK5
Umudunu kaybetmek	2	CK9, CK14

İncelenen resimli çocuk kitaplarında savaş; göç etmek/yeni yer aramak (f=18), temel hak ve ihtiyaçların karşılanmaması (f=10), işgal (f=8), ölüm (f=7), savaş malzemesi (f=6), tutsak düşmek/kısıtlanmak (f=5), asker/düşman (f=4), insan kaçakçılığı (f=2) ve umudunu kaybetmek (f=2) kavramlarıyla ifade edilmiştir.

Tema 4: Barış

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarında barışı anlatan kavramlara bu başlıkta yer verilmiştir. Barış temasına ilişkin alt temalar ve kodlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.
Barış Durumunu Anlatan Kavramlar

Alt Temalar	Frekans (f)	Çocuk Kitabı (CK)
Ev bulmak/Eve dönme umudu	12	CK1, CK3, CK4, CK5, CK7, CK9, CK10, CK12, CK14, CK15, CK17, CK19
Yeni yerde kabul edilmek	9	CK2, CK5, CK6, CK7, CK9, CK10, CK12, CK19, CK20
Savaşa karşı çıkmak-Mücadele	7	CK6, CK8, CK12, CK13, CK14, CK16, CK18
Güvende olma isteği	7	CK2, CK3, CK5, CK9, CK12, CK15, CK17
Yardımlaşmak-Paylaşmak	6	CK2, CK4, CK7, CK10, CK16, CK20
Farklılıkları kabul etmek- Empati	6	CK4, CK6, CK12, CK20, CK21, CK22
Birlik-Berberlik	4	CK7, CK10, CK15, CK19
Savaş istemeyenlerin kaçması	4	CK3, CK7, CK10, CK11
Özgür olmak	2	CK7, CK10

İncelenen resimli çocuk kitaplarında barış; ev bulmak/eve dönme umudu (f=12), yeni yerde kabul edilmek (f=9), savaşa karşı çıkmak/mücadele (f=7), güvende olma isteği (f=7), yardımlaşmak/paylaşmak

(f=6), farklılıkları kabul etmek/empati (f=6), birlik/beraberlik (f=4), savaş istemeyenlerin savaştan kaçması (f=4), ve özgür olmak (f=2) kavramlarıyla ifade edilmiştir.

Tema 5: Yaşanan Problemler

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarında savaş nedeniyle yaşanan problemlere bu başlıkta yer verilmiştir. Yaşanan problemler temasına ilişkin alt temalar ve kodlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.
Savaş Nedeniyle Yaşanan Problemler

Alt Temalar	Frekans (f)	Çocuk Kitabı (CK)
Tanıdıklardan ayrılmak	14	CK1, CK2, CK3, CK4, CK7, CK8, CK9, CK10, CK11, CK12, CK13, CK15, CK17, CK21
Başka ülkeye kaçmak-Yeni yer aramak	9	CK3, CK5, CK7, CK9, CK10, CK12, CK17, CK19, CK21
Yalnız kalmak	9	CK2, CK5, CK8, CK9, CK14, CK15, CK17, CK20, CK21
Yeni yerde kabul edilmemek	6	CK4, CK6, CK9, CK11, CK12, CK20
Güvende olmamak	6	CK3, CK11, CK14, CK18, CK20, CK22
Özgür olamamak	4	CK1, CK7, CK10, CK20
Barış için çaba harcanmaması	3	CK11, CK13, CK16
Aile bireylerinden birini kaybetmek	3	CK3, CK14, CK15

İncelenen resimli çocuk kitaplarında savaş nedeniyle tanıdıklardan ayrılma (f=14), başka ülkeye kaçma (f=9), yalnız kalma (f=9), yeni yerde kabul edilmeme (f=6), güvende olmama (f=6), özgür olmama (f=4), barış için çaba harcanmaması (f=3) ve aile bireylerinden birini kaybetme (f=3) problemleri yaşanmıştır.

Tema 6: Savaşın Nedeni

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarında savaşın nedenlerine bu başlıkta yer verilmiştir. Savaşın nedeni temasına ilişkin alt temalar ve kodlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.
Savaşın Meydana Gelme Nedenleri

Alt Temalar	Frekans (f)	Çocuk Kitabı (CK)
Savaş nedeninin açıklanmaması	14	CK1, CK3, CK5, CK7, CK9, CK10, CK14, CK15, CK17, CK18, CK19, CK20, CK21, CK22
Doğal yaşamın bozulması	3	CK2, CK4, CK12
Farklılıkları kabul etmemek	2	CK8, CK11
Güçlü olduğunu ispatlamaya çalışmak	2	CK8, CK12
Yeni topraklar elde etme isteği	2	CK6, CK16
Kıskançlık	1	CK13

İncelenen resimli çocuk kitaplarında savaşın nedeni doğal yaşamın bozulması (f=3), farklılıkların kabul edilmemesi (f=2), daha güçlü olduğunun ispatlanmaya çalışılması (f=2), yeni topraklar elde etme isteği (f=2) ve kıskançlık (f=1) olarak ifade edilmiştir. İncelenen bazı resimli çocuk kitaplarında savaşın nedeni açıklanmamıştır (f=14).

Tema 7: Savaşın Çözümü

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarında savaşın çözümlenmesi sürecine bu başlıkta yer verilmiştir. Savaşın çözümü temasına ilişkin alt temalar ve kodlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.
Savaşın Çözümlenmesi Süreci

Alt Temalar	Frekans (f)	Çocuk Kitabı (CK)
Yeni yerde yaşamaya alışmak	8	CK4, CK5, CK7, CK10, CK12, CK17, CK19, CK21
Evine dönebilmeyi umut etmek	6	CK1, CK2, CK7, CK8, CK15, CK19
Farklılıkları kabul etmek-Empati	6	CK6, CK11, CK12, CK19, CK21, CK22
Birlik ve beraberlikle zorlukları aşmak	4	CK9, CK12, CK13, CK16
Savaşa karşı direnmek	4	CK8, CK14, CK15, CK18
Yeni savaş konusu bulmak	1	CK11
Yeni yer bulamayıp belirsiz kalmak	1	CK20
Güvenli bir yer bulmayı umut etmek	1	CK3

İncelenen resimli çocuk kitaplarında savaşın çözümü yeni yere alışmak (f=8), evine dönebilmeyi umut etmek (f=6), farklılıkları kabul etmek (f=6), birlik ve beraberlikle zorlukları aşmak (f=4), savaşa karşı direnmek (f=4), savaş bitse de yeni savaş konusu bulmak (f=1), yeni yer bulamayıp belirsizlik içinde kalmak (f=1) ve güvenli bir yer bulmayı umut etmek (f=1) şeklinde gerçekleşmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Okullarda Yaşamın içinde yer alan ve okul öncesi dönem çocukları için anlaşılması zor olan savaş ve barış konusu resimli çocuk kitaplarıyla somutlaştırılarak gelişim özelliklerine uygun sunulabilmektedir. Araştırmada savaş ile barış konularını kapsayan farklı dilde yazılmış ve Türkçe olarak da yayımlanan resimli çocuk kitapları, Tablo 1’de demografik özelliklerde de belirtildiği gibi 1930’lu yılların başında yayımlanmaya başlanmıştır. Bu eserlerin Türkiye’de yayımlanması ise 2014 yılı itibarıyla gerçekleşmiştir. Bu durum savaş ve barış gibi zorlu konuların aktarılmasında önemli bir araç olarak resimli çocuk kitaplarının henüz öneminin anlaşılmadığı görüşünü ortaya koymuştur.

Savaşın tüm insanlarda olduğu gibi özellikle çocuklarda da sosyal-duygusal ve fiziksel olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Savaş süreci çocukların en çok sosyal-duygusal gelişim alanında yıkıcı sonuçlar oluşturmaktadır. Çocuklar bu süreçte korku, üzüntü, endişe, öfke gibi duygular yaşamaktadır (AmericanPsychiatricAssociation [APA], 2000; Thabet, Abed ve Vostanis, 2004; Yule, 2002). Parrot (2001) 61 resimli çocuk kitabını incelemiş ve incelenen resimli çocuk kitaplarında en çok üzüntü duygusuna yer verildiğini belirlemiştir.

Bu araştırma kapsamında da çocukların yaşadıkları duygular paralellik göstermektedir. Bununla birlikte çocukların resimli çocuk kitaplarındaki kahramanlarla özdeşim kuracağı için cesaret, şefkat, umut etme gibi olumlu duygulara da yer verilmelidir (Güzelyurt ve Saraç, 2018; Sever, 2015). Bu araştırma kapsamında çocukları olumlu etkileyecek duygulara kısıtlı olarak yer verildiği belirlenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bu bulgu alanyazında yer alan bulguların tam tersidir.

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarında savaş kavramı en çok göç etmek, temel hak ve ihtiyaçlardan mahrum kalmak, işgal etme durumuyla tanımlanmaktadır. Yer değiştirmek zorunda kalmak ve temel ihtiyaçların karşılanamaması savaşın meydana getirdiği ciddi sorunlardan bazılarıdır. Bununla birlikte çocuğun aile yakınlarından birini kaybetmesi, tanıdıklarından ayrılmak zorunda kalması, umudunu kaybetmesi de çocukta ciddi izler bırakmaktadır (Dybdahl, 2001; Erden ve Gürdil, 2009). Bu bağlamda incelenen resimli çocuk kitaplarında savaşın belirgin etkilerine yer verildiği, çocuğu derinden etkileyebilecek durumlara daha az yer verildiği belirlenmiştir.

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarında barış kavramı en çok ev bulmak ve yeni yerde kabul edilmek kavramlarıyla ifade edilmiştir. Birçok barış eğitimcisi, siyasi kuramcı ve çatışma çözmeye yönelik kuruluşlar sorun durumlarının karşılıklı anlaşma yoluyla çözülebileceğini belirtmektedir (Aslan ve diğerleri, 2016). Karşılıklı anlaşmanın ön koşulu ise farklılıkları kabul etmek, empati, yardımlaşma ve paylaşmadır (Papastephanou, 2014). Bu yönüyle incelendiğinde resimli çocuk kitaplarında barış kavramıyla en çok ifade edilmeye çalışılan durum savaşın durması ya da savaştan uzaklaşılmasıdır. Barış kavramı; savaş durumunun sona erdiği, insanların birbirini anladığı, kabul ettiği ve özgür olarak yaşayabildiği bir süreçtir. Bu bağlamda incelenen resimli çocuk kitaplarının çoğunluğunda barış kavramına tam anlamıyla yer verilmediği belirlenmiştir. Çocuk kitapları aracılığıyla savaşın kötü tarafları ve barışın önemi sezdirilmektedir. Bununla birlikte çocukların savaş sürecinde yaşadıkları duyguların anlaşılması, problem durumlarının çözümlenmesi ve iletilerin anlaşılması açısından da çocuk kitapları etkili olmaktadır (Aktaş, 2011).

Savaş, insanların problem durumları ile karşılaşmasına sebep olmaktadır. Bu problemlerin en başında; göç etmek, düzeninin değişmesi, yeni yer aranması, temel ihtiyaçların karşılanamaması, aile bireylerinden birinin kaybedilmesi ve tanıdıklardan uzaklaşılması yer almaktadır (Demirtaş, 1991; Harris ve Morrison, 2012). Bununla birlikte savaş nedeniyle göç eden çocuklar yaşadıkları yerden ayrılma, yeni çevreye alışma, akranlarına uyum sağlama gibi sorunlar yaşamaktadır (Uluocak, 2009). Araştırma kapsamında en çok tanıdıklardan ayrılma ve başka ülkeye kaçmak durumuna yer verilmiştir. Bununla birlikte yalnız kalma, güvende olmama, yeni yerde kabul edilmeme, özgür olmama, barış için çaba harcamama ve aile bireylerinden birini kaybetme gibi savaşın meydana getirdiği ciddi sorun durumlarına yeterince yer verilmediği belirlenmiştir.

Savaşın nedenlerine yönelik araştırmalar incelendiğinde din ve mezhep savaşları, toprak savaşları, bağımsızlık savaşları, ideoloji savaşları, hegemonya savaşları, ekonomik savaşlar, iç savaş ve veraset savaşları olmak üzere savaşlar sınıflandırılmıştır. Bu savaşların derinlemesine nedenleri incelendiğinde ise savaşlar; refah ve kaynakları ele geçirmek, güç elde etmek/daha güçlü olduğunu göstermek, siyasal veya dinsel ilkeleri yaymak, ırksal veya etnik üstünlük elde etmek ve bir ülkeyi korumak için gerçekleştirilmektedir (Uşaklı, 2008; Varlık, 2013; Yalçınkaya, 2008; Yılmaz, 2010). İncelenen kitapların çok azında savaşın; daha güçlü olduğunu ispatlamak, toprak elde etmek, farklılıkları kabul etmemek gibi nedenlerden meydana geldiği açıklanmıştır. Bununla birlikte resimli çocuk kitaplarının çoğunluğunda savaşın neden olduğu açıklanmamıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının en sık sorduğu sorular arasında neden, nasıl soruları yer almaktadır (Avcı, Konar Güner ve Dilek, 2015; Oktay, 2000; Sezer ve Yoleri, 2015). Çocuklar için zorlu bir konu olan savaş konusunda savaşın nedeninin açıklanmaması savaş ve barış konulu resimli çocuk kitaplarının amacına ulaşmasında önemli bir engel olarak görülmektedir.

Resimli çocuk kitaplarında çocuklar, kitaplarda yer alan kahramanla özdeşim kurmaktadır. Bu nedenle resimli çocuk kitapları olumlu bir sonla veya çocuğun umudunu kırmayacak, düşünmeye teşvik edecek ve olumsuz olmayacak yönde kurgulanmalıdır (Güzelyurt ve Özkan, 2019; Sever, 2015). Çocuklar göç etme sürecinde oldukça zorlanmaktadır. Çocukların eğitim sürecine dâhil olması bu zor süreçte uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır (OECD, 2018). Bununla birlikte sosyalleşme, güvende olma ve ihtiyaçlarını karşılamada da önemi bir rol oynamaktadır (Sakız, 2016).

Araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarının bir kısmında yeni yere alışı hikâye sonuçlanmıştır. Kitapların çok azında ise birlik-beraberlik, farklılıkları kabul etmek, savaşa karşı çıkmak ve evine tekrar dönmek ile çözüm bulunmuştur. Kitapların bazılarında ise yeni yer bulamamak ve savaş için yeniden bir sebep olacağını düşünmek gibi olumsuz süreçlerle hikâye tamamlanmıştır. Gerçek yaşamda savaşın olumsuz sonuçları olsa da resimli çocuk kitapları aracılığıyla problem durumuna nasıl çözüm bulunabileceği konusunda çocukları düşündürmek için sonuç bölümünün çocukta karamsarlığa neden olmayacak yönde kurgulanması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda incelenen resimli çocuk kitaplarında çocukların gelişimine uygun olarak savaş durumuna çözümler sunulmadığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak, savaş ve barış kavramlarını içeren resimli çocuk kitaplarının Türkiye’de son zamanlarda yayımlanmaya başlanması bu konuya yönelik kitapların önemini geç fark edildiğini de göstermektedir. Önemi fark edilmiş olmakla birlikte incelenen kitaplarda savaşın nedeninin açıklanması, olumsuz

duygular kadar olumlu duygulara yer verilmesi ve savaşın çözümlenmesi sürecinde çocuğun gelişim özelliklerine dikkat edilmesi yönünden yeterli olmadığı belirlenmiştir. İncelenen resimli çocuk kitaplarında yaş önerisi bulunmaması, kitapların okunmasında ailelere yönlendirici ve bilgilendirici bir kılavuza yer verilmemesi kitapların amacına ulaşmasını engelleyen nedenlerden biridir.

Bu doğrultuda aşağıda yer verilen öneriler sunulabilir;

- Savaş ve barış kavramlarını kapsayan ve okul öncesi döneme yönelik yayımlanmış resimli çocuk kitapları çocuğun gelişim özellikleri doğrultusunda güncellenebilir ve yeni resimli çocuk kitapları bu doğrultuda yazılabilir.

- Çocuklar için zorlu/özel olan konulara (savaş, cinsel gelişim, ölüm, boşanma vb.) yönelik yazılan resimli çocuk kitaplarında yaş önerisine yer verilebilir.

- Zorlu/özel konulu resimli çocuk kitaplarının içeriğini ve nasıl kullanılması gerektiğini açıklayan rehber kılavuzlar hazırlanabilir.

- Zorlu/özel konulu çocuk kitapları öğretmenler ya da ebeveynler tarafından etkileşimli (açık uçlu sorular, sohbet) okunabilir.

- Savaşın nedenleri, önlenmesi ve barışın nasıl sağlanacağına çocuklar tarafından anlaşılabilmesi için öncesinde temel değerler (saygı, sevgi, paylaşma, yardımlaşma, iş birliği gibi) sunulabilir.

- Zorlu/özel konulu resimli çocuk kitaplarının okunmasından sonra konuya yönelik drama ve resim gibi farklı yöntemlerle çocukların duygu ve düşüncelerini ifade etmesi desteklenebilir

References

- Aktaş, Ö. (2011). ABD’de ticari amaçlarla yayımlanan hikâyelerdeki savaş ve barış teması üzerine bir inceleme. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 165-185.
- Aladejana, F. (2007). From War to Peace: An Analysis of Peace Efforts in the Ife/Modakeke Community of Nigeria. In *Addressing Ethnic Conflict through Peace Education* (s. 173-184). New York: Palgrave Macmillan.
- Âlvik, T. (1968). The development of views on conflict, war and peace among school children. *Journal of Peace Research*, 5(2), 171-195.
- American Academy of Child and Adolescent Psychiatry (AACAP). (1998). Practice parameters for the assessment and treatment of posttraumatic stress disorder in children and adolescents. *Journal of The American Academy of Child and Adolescence Psychiatry*, 37(10), 4-26.
- American Psychiatric Association (APA). (2000). *Diagnostic and statistical manual of psychiatric disorders*. Washington DC: APA.
- Arslan, H. H. ve Pekdoğan, S. (2021). Okul öncesi dönemde 60-72 ay çocuklara yönelik hazırlanan öz düzenleme eğitim programının çocukların öz düzenleme becerilerinin gelişimine etkisi. *Tarih Okulu Dergisi*, 14(53), 2753-2774.
- Aslan, C., Karaman-Kepenekci, Y., Karagül, S. ve Doğan-Güldenoğlu, B. N. (2016). *Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim, Araştırma ve İnceleme Dizisi:4- Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Barış Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Avcı, N., Koran, N. ve Dilek, A. (2015). Okul öncesi dönemde edebiyat türleri ve özel konular. Ayşe Turla (Ed.). *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim-4* içinde (s43-45). Ankara: Hedef CS Yayınevi.
- Balat Uyanık, G. (2004). Çocuklar ve değerler eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 45, 18-20.
- Balat Uyanık, G. (2012). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Berger, R., Pat-Horenczyk, R. ve Gelkopf, M. (2007). Schoolbased Intervention for Prevention and Treatment of Elementary-Students. Terror-Related Distress in Israel: A Quasi-Randomized Controlled Trial. *Journal of Traumatic Stress*, 20(4), 541- 551.
- Demir, S. (2011). Türkiye’de barış eğitimine bakış: Tanımlar, zorluklar, öneriler: nitel inceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1727-1745.
- Demirtaş, A. (2014). Barış, savaş ve eğitim. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 41-46.
- Doğan, A. ve Kılınç, M. (2014). İlkokul düzeyindeki farklı ders kitaplarında barış ve savaş kavramlarına yer verilmiş düzeyinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 277-289.
- Dybdahl, R. (2001). Children and mothers in war: An outcome study of a psychosocial intervention program. *Child Development*, 72(4), 1214-1230.
- Erden, G. ve Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Güzelyurt, T. (2020). Okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve cinsel istismardan korunma: Resimli çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 54-69.
- Güzelyurt, T. ve Özkan, Ö. (2019). Okul öncesi dönemde çevre eğitimi: Çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *İlköğretim Online (elektronik)*, 18(1), 20-30.
- Güzelyurt, T. ve Saraç, S. (2018). 48-66 aylık çocukların gelişim düzeylerine uygun çocuk kitapları nasıl olmalıdır? Bir delphi çalışması. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 52-75.
- Harris, L. ve Morrison, M. L. (2012). *Peace education*. NC: McFarland.

- Kay, M. A. ve Sağlam, M. (2020). Çocuklarda sosyal ve duygusal gelişimi ölçmek için kullanılan ölçeklerin incelenmesi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(2), 18-33.
- Kılıç, D. (2006). Ders kitabının öğretimdeki yeri. Özcan Demirel ve Kasım Kiroğlu (Ed.). *konu alanı ders kitabı incelemesi* içinde (s. 38-52). Ankara: Pegem Akademi.
- Merriam, S. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2018). International migration outlook 2018. <<https://doi.org/10.1787/1999124x>, 2018>. 26 Aralık 2020 tarihinde erişildi.
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon.
- Papastephanou, M. (2014). On education, negotiation, and peace'. In Lorenzo Milani's *Culture of Peace*. Carmel Borg ve Michael Grech (Ed.). NY: Palgrave Macmillan.
- Parrott, G. (2001). *Emotions in social psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Rodd, J. (1985). Pre-school children's understanding of war. *Early Child Development and Care*, 22, 109-121.
- Rosell, L. (1968). Children's views of war and peace. *Journal of Peace Research*, 5(3), 268-276.
- Sakız, H (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Saygılı, S. (2007). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Nesil.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sezer, T. ve Yoleri, S. (2015). Okul öncesi çocuğunun temel özellikleri ve gereksinimleri. Gülten Uyanık-Balat (Ed.). *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s.33-65). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Thabet, A. A. ve Vostanis, P. (2000). Post-traumatic stress disorder reactions in children of war: A longitudinal study. *Child Abuse and Neglect*, 24(2), 291-298.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2017). *Güncel Türkçe Sözlük*.
- Uluocak, G. P. (2009). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 35-44.
- Uşaklı, A. B. (2008). *Savaşın dönüşümü ve teknoloji*. Ankara: Lalezar Kitabevi.
- Varlık, A. B. (2013). Savaşı tanımlamak: Terminolojik bir yaklaşım. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(2), 114-129.
- Vriens, L. ve Aspeslagh, R. (1985). Peace education as alternating between the person and structure. *The History and Social Science Teacher*, 20(3/4), 11-19.
- Yalçınkaya, H. (2008). *Savaş*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2010). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. E. (2010). *Savaş ve uluslararası sistem*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yule, W. (2002). Alleviating the effects of war and displacement on children. *Traumatology*, 8(3), 160-180.

Cited Children's Books

- Aslan, S. (2020). *Galiba hışırđıyorum*. İstanbul: İletişim.
- Barroux. (2017). *Hoş geldiniz*. Oğuzhan Aydın (Ed.). İstanbul: RedhouseKidz.
- Bing, B. (2019). *Uçan mermi*. Hatice Işılak Durmuş (Ed.). İstanbul: Edam.
- Cali, D. (2018). *Düşman-Barış için bir kitap*. Ceylan Ekin Işık (Ed.). İstanbul: Ginko.
- Dubois, C. (2018). *Akim koşuyor*. Ferhat Sarı (Ed.). İstanbul: Ginko Çocuk.
- Gannon, P. F. (2014). *Eve yolculuk*. Eda Serdaroğlu Daş (Ed.). Ankara: Pötikare.

- Gökçeer, G. (2018). *Öteki aslanlar*. İstanbul: Masalperest.
- Greder, A. (2020). *Ada-Gündelik bir hikaye*. Çağla Vera Kılıçarslan(Ed.). İstanbul: Ginko Çocuk.
- Gürelık, C. B. ve Yılmaz, M. (2019). *Savaş mı? Deli olmalısınız*. Ankara: Yağmur.
- Hest, P. V. (2017). *Eviden uzakta*. Öznel Akdik İşli (Ed.). İstanbul: Gergedan.
- Jobert, C. (2018). *Barış çorbası*. Milad Salmani (Ed.). İstanbul: Nar Çocuk.
- Kozikoğlu, T. (2020). *Dönme dolap*. İstanbul: Doğan Egmont.
- Leaf, M. (2017). *Ferdinand*. Özkan Özdem (Ed.). İstanbul: Pena Yayınları.
- McKee, D. (2017). *Zafer kimin?*. Ümit Mutlu (Ed.). Ankara: Uçanbalık Yayınları.
- McKee, D. (2018). *Dişer dış*. Ümit Mutlu (Ed.). Ankara: Uçanbalık Yayınları.
- Milner, K. (2019). *Benim adım mülteci değil*. Aren Turhan (Ed.). İstanbul: Arden.
- Mizuno, M. ve Hemels, V. (2017). *Kayıktaki çocuk*. Sevda Tuba Okçu (Ed.). İstanbul: Timaş.
- Orbeck-Nilssen, C. (2017). *Başka bir yerde yaşasaydım*. Özge Çağla Acar (Ed.). İstanbul: ABM Yayınları.
- Oy. A. (2020). *Ayrı topraklarda aynı gökyüzü Altında*. İstanbul: Mandolin.
- Ruurs, M. (2017). *Taştan adımlar*. Nizar Ali Badr (Ed.). İstanbul: Nesin Yayınevi.
- Sanna, F. (2016). *Yolculuk*. Zeynep Sevde (Ed.). İstanbul: Taze Kitap.
- Sharafeddine, F. (2014). *Bir kuş olsaydım*. Abdulkerim Lale (Ed.). İstanbul: Nar Çocuk.